

Ukiortaami oqalugiaat 2011

Naalakkersuisut siulittaasuat Kuupik Kleist

Asasakka innuttaaqatikka tamassi.

Ukiortaami qamanga pisumik pilluaritsi, neriuppunga ukiumut nutaamut iserluarsimassasusi.

Qujanaq ukiumut qaangiuttumut, qanortoq 2011 tamatsinnut angusaqarfiulluarlunilu atoruminartuugili.

Inuunitsinni ukioq ataaseq qaangiuppoq, eqqaamasassarpassuaqarnaraluartoq pisimasut ilaat puigunaannerupput.

Aasaq naggueqativut peqatigalugit Inuit Issittormiut Siunnersuisoqatigiiffiata Nuummi ataatsimeersuarnerani nuannersumik pissatsinnartumillu ataatsimooqatigiissimanerput puigunaalluinnarporaasiit. Nuannaarutigaara ICC-p ukiunik 30-nngortorsiornera eqqorlugu maani nunatsinni ataatsimeersuarneq taama iluatsilluartigisumik naammassineqarmat.

Nuummi isumaqatigiissut naammassineqarpoq, ilaatigut issittumi inuit nunagisaanni pisuussutit atorneqarneranni avatangiisillu illersorneqarnissaat eqqarsaatigalugit aammalu aatsitassarsiornermi innuttaasut oqartussaaqataanerat qulakkeerniarlugu ataatsimoorussamik politikkeqalernissaq siunnerfigineqarluni. Suliaq tamanna issittumi inuit nunaanni siuttuusut suliaralugu aallartissavaat februar-imi ataatsimeeqatigiinnissatsinni, tassani iliuusissat periusissallu qanoq ittuusinnaanerat eqqartorneqassallutik.

2010 aamma nunarsuarmiunut tamanut uuliasiornermi qanoq pisoqarsinnaanerani takutitsiffiuvoq. Mexicop Kangerliumanersuani uuliasiornermi ajutoortoqarnerata nalaani nunatta imartaani uuliaqarsinnaanerani gaseqarsinnaanerani ilimatsannartunik nassaartoqarpoq.

Uuliasiornerit gassisiornerillu pillugit nunatta imartaani ukiuni makkunani pisoqarfiusorujussuuvoq. Baffin-ip Kangerliumarngani uuliasiornerluni gassisiornerlunilu

akuersissutit nutaat arfineq marluk tunniuteqqammarpagut, taamaalilluni nunatta imartaani akuersissutit tunniunneqarsimasut maannamut 20-nngorlutik. Imartaq neqeroortitsiffiususaaq tullinnguuttoq tassaavoq Tunup avannaarsua, tamannalu 2012-imi pissalluni.

Aasaq manna Qeqertarsuup Nuussuullu avataanni misileraalluni qillerisimanerit takutippaat taama suliaqartitsisinnaanermik maani piginnaanivut ajukkunnangittuusut. Nunarsuarmi piumasaaqaataasartut sakkortunerpaartaat arlalippaalutsigut qaangerlugit aammalu teknikkikkut piumasaaqatit nutaajunerpaat pitsaanerpaallu tamatigut atorneqarnissaat piumasaaqatigaarput.

Uuliasiorniarnarit aatsitassarsiorniarnarillu eqqarsaatigalugit maani nunaqavissunik sulisussaqarniarnissatta qulakkeerneqarnissaa suliassaavoq angisooq. Suliniutit aallarereerpagut, tassami suliffeqarfiit uuliasiorniartut aatsitassarsiorniartullu ilinniartitsinissamik aamma piumaffigisarpagut, soorlu aamma Sisimiuni Aatsitassarsiornermi Ikummatissiornermilu Ilinniarfik ingerlallualereersoq. Soqutiginnittunut periarfissat tamakku atorluarneqarnissaat kaammattuutigerusunnaqaaq.

*

2010 aamma ukiuuvoq allatigut alianartumilli eqqaamasaaqarfigisassarput.

Assigiinngitsunik misigisaqarnitta kinguneranik inuttut, misigissutsikkut anersaakkullu artorsartutut kiserliortutullu misigisimaleraangatta, kisiivittalu taamatut misigisaqartutut isumaqaleraangatta annikilliulertarpugut immitsinnullu annikigilersinnaasarluta.

Aliatsannaqisumillu inuit ilannguinit inuunermik kipititsinissamik aalajangernermik kinguneqartarpoq, tamannalu inupparujussuarnut inuiaqatigiinnullu tarnikkut tamatigut sakkortuumik sunniuttarluni. Eqqaamassavarpulli tamatta ilaqutaqaratta, ikinnguteqaratta immaqalu angajoqqaarlutalu qatannguteqaratta, asaseqaratta ikinnguteqarlutalu uagutsinnik pisariaqartitsisunik erliginnittunillu, artorsaateqarnitsinnilu uagutsinnik ikiuerusuttunik. Immitsinnut pisariaqartsinnerput inuppalaartumillu qanilaartumik pineqarnissamik paasineqarnissamillu tamatta pisariaqartitsinnerput ukiortaami oqalugiaatinni matumani iluunngarlunga apuukkusuppara. Illit inuunerit aamma uannut erlinnartuuvoq.

*

Ullut naalackersuinnikkut aningaasarsiornikkullu imaannaanngitsunik nalaataqarfiusut aqqusaarpavut.

2011 ukiuussaaq inuiaqatigiit aaqqissuussaananeranni periutsinik allannguinnissamut piareersaatit annertuut arlallit naammassineqarfiat. Tamatta nalunnigilarput allanngortiterinissaq avaqqunneqarsinnaanngitsoq. Ajornerusunik atugassaqaalissanngikkutta sutigut tamatigut pissutsinut nutaanut naleqqussarnissarput pisariaqarluinnarpoq.

Piffissanngorpoq inuiaqatigiit atukkamikku assigiinngissuteqarnerujussuat pimoorusaanerumik iliuuseqarfigissallugu. Tamatta nalunnigilarput atukkat assigiinngippallaarnerat ajornartorsiuterpassuarnik allanik nassataqartarmat, taamaattumik nalimmassaanissaq pisariaqarluinnarpoq. Sakkussat inunnut toqqaannarnerumik sunniuteqartitsisinnaasut tassaapput:, suliffissaqarnikkut inunnillu isumaginninnikkut iliuuserineqarsinnaasut aammalu akileraartarnikkut akitsuusersuisarnertigullu allannguuteqartitsisinnaaneq.

*

Angorusupparput meeqqat atuarfianni pitsaasumik naammassinnittartut amerlanerulernissaat aamma ilinniakkamik naammassinnittartut amerlanerulernissaat.

Tamanna qulakkeerniarlugu nuna tamakkerlugu ilinniartitaanermut pilersaarut 2006-imi atuutilersaq nutarteriffiginiallugu qaammatip matuma naalernerani Ilulissani ataatsimeersuortoqassaaq.

Iliuuseqarfigineqartariaqartummi arlaliupput. Ilinniartut sungiusarlutik suliffissaqarnissaannik, praktikkerfissaqarnissaannik, amigaateqarneq ajornartorsiutaavoq annertooujussuaq. Ilinniartuuteqartarneq suliffeqarfinnut pisussaaffiuvoq, kikkut tamarmik akisussaaqataaffigisariaqagaat. Isumaqarpunga ajornartorsiut una aaqqiivigineqartariaqartoq, taamaattumillu inatsisitigoortumik aaqqiivigineqarsinnaanera periarfissatut isigalugu aamma nalilersorneqartariaqarpoq.

Ilinnialersartut ilinnialerumasullu periarfissikkusullugit ilinniartut ineqarfissaannik sanaartornerit ingerlanneqaleruttorput 2012-imi ineqarfiit nutaat 200-t pilersinneqartussaallutik. Ilinnialerumasullu

amerlanerpaat periarfissinneqarnissaat qulakkeerumallugit sulii amerlanerusunik sanaartornissaq pisariaqarpoq.

Aamma illoqarfinni meeqqanut atuartunut angerlarsimaffigitinneqartartut pitsanngorsarneqarnissaat pisariaqavissorpoq. Kiisalu ilinniartitaanerni qarasaasiatigut atortorissaarutit atorluarneqarnerulernissaat anguniarlugu iliuusissanik aamma aallartitsilerpugut.

Nunatsinni ilinniagaqarsimassuseq appasimmat maanna sulisartutut aningaasarsiortut 40 %-ii SIK-p ilinniagaqarsimannigitsunut akissaatigititaanit appasinnerusunik ukiumut isertitaqartarput.

Tamakku ilagaat aalisartut piniartullu inuuniarlutik ilungersorullutariaqartartut. Pingaartumik ukiup naajartulernerani ilungersuanerat tusarsaasarpoq, pisariaqarporlu ukiup kaajallakkiartornerani imminut napatissinnaanermut periarfissat annertusaavigineqarlutik ineriartortinnissaat.

Manna iluatsillugu eqqaasitsissutigissavara innuttaasut inuuniarnerminni ajornartorsiortut saaffiginninnikkut pisortanit ikiorserneqarnissamik aamma periarfissaqarmata.

Aalisarnerup aqqissuussaana aalisagartassanillu pisassiisarnermi periutsit allannguiffigisariaqalerpagut aalisarnermik inatsisip allannguuteqartinneratigut. Suliaq tamanna ukiormanna nanginneqassaaq, aamma piniartuunermik inuussutissarsiuteqarnerup nutaamik eqqarsarfigisariaqarnera saneqqunneqarsinnaangilaq. Naparliinnalernerup ilatsiinnaarneq kingunerisarpaa tamannalu nukippassuarnik pisariaqarteqisatsinnik maanngaannartitsineruvoq atorluanaanermik taarserneqartariaqartoq.

Erseqqissaatigisariaqarparali – Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni suleqatigiinneq maannakkorniit pitsaanerusariaqarmat. Pisariaqarpoq isumaqatigiilluni siunertanik malersueqatigiinnissaq. Pisariaqarpoq tamatta immikkut akisussaaffigisatsinnik aallussilluarnerunissarput. Maannakkorniit eqaannerusumik ataqatigiinnerusumillu suleriuseqartariaqarpugut, suliniutigisagummi innuttaasunut suliffissaqartitsiniarnikkut inunnillu isumaginninnikkut kinguneqarluassappata paaseqatigiilluni ingerlaqatigiittoqartariaqarpoq. Tassami qinikkatut kikkugaluaruttaluunniit ataatsimik tamatta suliaqarpoq tassalu inuiaqatigiinnik kiffartuussineq periarfissanillu siuarsaaneq.

Silap pinngortitallu allanngoriartorsimaneranut naleqqussarsimanerput naammangilaq. Ukiorpassuannngortuni misigisimanngisaannagarput maanna aqqusaarparput. Ukiormanna ukioq kaajallallugu aalisartoqarsinnaanngorsimavoq, tamannalu immini allangorneruvoq annertoorujussuaq. Takuarput pinngortitami pissutsit sukkasuumik allanngoriartornerannut pisortatigoortumik aqutsinikkut naammattumik upalungaarsorsimanata, taamaammat oqaatigeqqissavara kommunit Naalakkersuisullu annertuumik ataatsimoorussassamik akisussaaffeqaratta kaammattuutigeqqipparalu suleqatigiinnitta ukiortaami annertusarnissaa aammalu angusaqarfiunersumik ingerlanneqarnissaa.

Pinngortitalli allanngoriartornera nunatta ilaani kujataani aamma periarfissanik nutaanik ammaassivoq atorluarniarneqalereersunik. Nersutaateqarnikkut naggorissaanikkullu nutaanik inerititaqaleneq annerusumillu nunatsinnut avataanullu pilersuisinnaanngoriartorneq assut neriuuteqarfigaarput, Naalakkersuisunilu periarfissanik inerisaanissamut piumassuseqarluarpugut.

Pinngortitarli inuuffigisarput qanorluunniit allanngoriartoraluarpat pisussaaffeqarpugut mianeralugu avatangiisillu mingutsinnaveersaarlugit atussallutigu. Tassami pinngortitaq taassumalu tunniussinnaasai timikkut anersaakkullu maannamut pisuussutitta annersaraat.

Nunap immikkoortuini ineriartortsinissamik pilersaarut kommunit suleqatigeqqissaarlugit ingerlanneqarpoq, pilersaarutimmi kommunit sisamaasut siunissami ineriartorteqqinneqarnissaat qulakkeertussaammagu. Pilersaarut aqutigalugu kommunit namminneerlutik siunissami ingerlariaqqiffissatik suleqatigiillutik ammaassiviginiassavaat. Taama siunnerfiliilluni sulinermi kattuffiit assigiinngitsut, soorlu SIK, KNAPK, Imak, Sulisitsisut KANUNUPE-lu suleqatigineqassapput.

Nunap immikkoortuinik ineriartortitseqqinniarneput iluaqutigalugu kommunillu suleqatigiinnitsinnik pitsanngorsaasariaqarpugut. Tassami suliniut iluatsippat meeqqat atuarfiata pitsaassusia qaffassarneqassaaq, ilinniartitaanerit ataqatigiissarniarneqassapput suliffissaqartitsiniarnikkullu pitsaanerusemik aaqqiisoqassalluni.

Suliniut aqputigalugu aamma aalisartuunermik piniartuunermillu inuussutissarsiuteqarneq nutarsaavigineqassapput. Nunatta pissarititaanik immitsinnut pilersornerput annertusassavaa, taamaalilluni sumiiffinni assigiinngitsuni sulisitsineq aningaasarsiornerlu qaffassassallugit. Taamatut aamma inuussutissarsiutaalersinnaasut allat soorlu aatsitassarsiornermut attuumassuteqartut kivitseqataaffigineqarnissaat tunngavissiorluarfigineqassaaq.

Pilersaarutit tamakku tunngavissagissaartumik sorlaqartinneqarnissaat qulakkeerniarlugu kommunit sumiiffimmini tusarniaareerlutik siunnerfilersuinissaminnik maanna suliaqaleruttorput. Suliat tamakkua upernaaru Inatsisartut katersuuteqqeriarpata nassuiaatikkut saqqummiunneqassapput, taamaalillunilu suliasat erseqqissaannarneqaratik tigussaasumik aallartiffissaat paasinarnerrulersussaalluni.

*

Naalakkersuisooqatigiit qinersisartunit Inatsisartunilu annertuumik tunuliaqutsersorneqarnerput piffissami aggersumi imaannaanngitsunillu aalajangersaaffiusussami nukittoqutigissavarput. Tamanna akisussaassutsimik tiguserusunermik takutitsinertut isigaara.

Oqaatigereerpara aalisarnerup aaqqissuussaananeramik allannguisariaqarnerput. Aamma angallannerup aaqqiivigineqarsimanera allannguiffigisariaqartussaavarput, tamanna saneqqunneqarsinnaanngilaq.

Akilerartarneq atugarissaarnerlu pillugit isumalioqatigiissitap innersuussutini martsip aallartisimalernerani tunniuttussaavai. Maannangaarlu nalunngereerparput siunissami atugarissaarneq attatiinnarneqassappat ullumitut ingerlatsiinnarsinnaanngisugut.

Aningaasarsiornikkut inissisimanerput qiviarlugu qularinngilara siunnerfigisariaqakkatsinnik paasinnillusi tapersiiumaarnersi. Arlaannattaluunniimmi nalunngilaa aningaasiviup imai sipporlugit akiitsortuarluni inuuneq illersoriarfissaqanngimmat. Taamaapput aamma nunatta karsiata aningaasaatai. Isumatusaartumik eqqanaarsaasumillu aqutsineq pisariaqarluinnarpoq, kinguaagummi akiitsorilikkatsinnik nammatassiinnarsinnaanngilagut.

Akisussaassuseqartumik ingerlatsisariaqarneq eqqarsaatigileraangakku nuannaarutigisarpara nunatsinni ilaqutariippassuaqarmat nipituuliunngikkaluarlutik inuiaqatigiinnik napatitseqataasut. Suliffimminnik aallussilluartut, meeqqaminnik paarsilluarlutik perorsaalluartut akisussaaffimminnillu allanik nakkutiginnillutik inuusut. Aamma nunaqqaterpassuaqarpugut namminneq piumassutsiminnik sorpassuartigut pisariaqartumik suleqataasunik, akilerneqarnissamik nersorniarneqarnissamilluunniit noqqaasuunngitsunik. Tassa taakkuupput persuarsioratik imminissarsioratillu inooqataasut, kisiannili inuiaqatigiit ingerlatitaaneranni patajaallisaasut.

Aamma taakkoqarata ingerlasinnaangilagut, naak ilarpassui ilinniarsimasuunngikkaluarlutik ataqqinassuseqarlutik inooqataapput - sulerulunermikkut tamanut maligassiuisut. Tamassinnut qamanga pisumik ukiumi qaangiuttumi suliarisimasassinnut qujarusuppunga.

Ukioq 2010 maligassiuisutsinnik imaannaangitsumik annaasaqarpugut. Jonathan Motzfeldt, Junnuk, oktober-ip 28-anni akornatsinniikkunnaarpoq. Pinngitsoorumanngilanga ukiortaami oqalugiarninni Junnuk immikkut eqqaaqqissallugu, sorpassuartigummi qutsavissaraarput. Nunarput inuulu aqutissiortarsimavai oqaluttuarisaanitsinni pingaarutilissuarni. Namminersornerulluni Oqartusaaanermut ikaarsaarnitsinni siuttorisimavarput, Namminersornermullu ikaarsaarnitsinni aamma ittortarisimavarput piffissani ilaatigut assoralisimaarfiusartuni ataqatigiiffigisarsimallutigu.

Junnuk nunarput uagullu pilluta pilliuteqarsimaqaaq, toqukkullu qimagunneranut atatillugu ilaquataanut qujaniarnerput qamangavik pisoq ukiortaami inuulluaqqussutitut apuukkusuppara.

Aamma allat naalackersuinikkut allatigulluunniit suliaqarsimasut, ikinngutivut ilaquttavullu ukiumi qaangiuttumi akornatsinniikkunnaarsimasut matumuuna tamaasa eqqaarusuppakka.

Eqqaaneqarnerat ataqqinartuuli.

*

Ullumi ukiortaami peqqinnissaqarfiup aaqqissuussaanera nutaaq atuutilerpoq, nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfiit tallimannigortinneqarlutik. Neriuppugut allanngineq tamanna ingerlatsinikkut kiffartuussinikkullu pitsanngoriarnermik malunniutissasoq.

Napparsimaveqarfinni uninngasut peqqissilluarnissaannik kissaappakka sulisorineqartullu sulilluarnisaannik aaqqissuussinermilu nutaami suleqatigilluarnissaannik kissaallugit ukiortaami pilluaqqakka.

*

Ukioq nutaaq neriuutinik nutaanik peqarfigisarput aallarnerparput. Ullukinneq qaangiussimalereerpoq ullullu qaamanerujartortut ornippagut. Qanortoq ukiortaaq tamatta pilluarnermik inuunermillu ineriartorfiusumik misigisaqarfigitigu – meeraagutta, inuusuttuugutta, inersimasuugutta utoqqaaguttaluunniit.

Tamassi peqqinnermik kissaallusi ukiortaami pilluaritsi.